لیکونکی : م . ک . بهادراکمار(M.K. Bhadra Kumar) .
منبع او خبریدو نیټه : آسیا ټایمز «2021-07-11».
ژباړونکی : پوهندوی دوکتور سیدحسام «مل».

چین کابل ته دشانګهای دهمکاری لار پرانیزي هند باید ورسره ولاړ شي

China opens the SCO pathway to Kabul ‘ India should go a long

د راپورونو په منځ کې چې طالب جنګیالي کندهار ښار ته ننوتي دي ، افغان ځواکونه دجولای دمیاشتی **نهمه کال 2021 .**

**

دجمعی په ورځ په مسکو کي دخپل روسي سیا ل **سیرګي لاوروف** سره په ګډه خبری ناسته کي دافغانستان د روان وضیعت په اړه د هند د بهرنیو چا رو د وزیر **اس . جیشنکر**(S.Jaishenker) ناڅاپي څرګندونی دهغه داعتبار لپاره دیو صادق محقق دیپلمات په توګه یا په نړي کي دهند د دریځ لپاره دیو سیمیز مسول ځواک په صفت هیڅ ګټه نه لرل یا دهند لپاره مناسب نه ګڼل کیده بیان کړ .

هندي ورځپا ڼی د جیشنکرپه حواله لیکلي دي ، "البته موږ په افغانستان کې د پیښو په اړه اند یښمن یو . اوس مهال موږ ټینګار کوواوهغه داچي موږ باید د تا وتریخوالي کموالی وګورو .تاوتریخوالی د افغانستان د وضعې د حل لار نشی کید لی د ورځې په پای کې ، څوک چې په افغانستان حکومت کوي د هغود مشروعیت اړخ لري .زه فکر کوم دا هغه څه دي چې موږ یې نشو کولی او باید یې له

پامه ونه غورځول شي " .

که د**جيشنکر** زوړ عمر بابلونکی دولتی الوتکه د مسکو د سفر ځخه وطن ته دبیرته راستید و د ګرجستان پر خای اولوتکی ته دتیل درانیولو لپاره بحرین غوره کړای وای ، نو آيا هغه به دهغه دکوربه توب د (مشروعت اړخ) ځخه راوتلی واي ؟ بحرين هغه يو زوړ فيشني وحشي پخپل سر د ظلم او داستبداد هيواد دي کوم چي دخپل شيعه اکثريت ملت د ځواکمن کيدو مخه نيسي يا د هغو دپرمختګ په لار کی خنډ جوړوی اما هند بيا دهغه سره فوق العاده اړيکی لري حال داچي دا يو ډير وحشي رژيم دی کوم چي حتي د اختلافاتو نرمه نښي نښانی هم پرځمکه غورځوی اوبيا دابراهيم په نامه سره تړون کوم چي اوس داسرايل دکا رپوها نو په لاس رسي سره به لاپسی به نورهم وحشي يا غير اهلی شي ، آيا دا به دهند دازار اود ځورونی به موجب ونه ګرځي ؟

داسی نه دي اونه هم بايد اوسي اوداځکه چي دهند دتولني يوه دغوړيدونکي په حال برخه په بحرين کي ژوند کوي او حتی که چيري بحرين هند ته نفت او تيل هم ورنکړي خوهند ته دپسيو حوالي ډ ير اهميت لري سره دهغه چي په دي هيواد کي دامريکي پوځی اډه هم شتون لري چيری چي يو وخت هندوستان غوښتل د سمندری افسرانو ګما رنه وکړي ترڅوچي دمتحده اياﻻتو شپږم نمبر بيړي سره اړيکي ونيسی ترڅو چي دهند پسيفيک ستراتيژی په چوکاټ کي **چين** کنترول کړي .

له کله راهيسی چي هند دنورو رژيمونو د «مشروعيت اړخ» په اړه خپل خوب دﻻسه ورکړي ؟ د « مشروعيت اړخ» حتی په افغانستان کي کومه مسله نه ده ، چيری چي دولت ډير وخت د مخه مړاو يا وچه شوی وه **جيشنکر** شايد نه پوهيږي چي ولي افغانستان دومره ډير «سرپرست»وزيران لري ، ځکه چي ولسمشر **«غنی»** هر ځل بيا دخپل مصلحتونو او غوښتنو پر اساس خپل وزيران بد لوی اوجر ت نه کوی چي دهغه نويو څوکيولپاره دپارلمان تصويب غوښتنه وکړي ، کومچي اساسی قانون ورته لار ښونه کوي .

په حقيقت کي د افغانستان دپارلمان اوسنی جلسی کوم چي دهند له خوا په نوی جوړ شوی ساختمان کی تر سره کيږی دا هغه نوی ودانی دی چي په کال (2015)دهند دلمړی وزير مودي له خوا د پټيوپه پريکولو پرانستيل شو او تراوسه پوری د پارلمان دوه دوری په دي نوی ودانی کی ترسره شوی دي . په هرصورت دويلووړ مطلب داچي هيڅوک په افغانستان کی دقا نون ګذاری له کا ر ځخه چي ځواک په افغانستان کي د ټوپک له خولی ځخه را وځی سترګي نه پټوي .

تاسي پخپله د (غنی) «مشروعيت اړخ» ته پام وګرځوي ـ دجمهوری رياست څوکي ته د (2019) کال ټولټاکنه کي درای ورکونکونو دونډی اخيستو شمير تقريباً يو ميلون کس (هيواد د «40» ميليون نفوس په لرلو سره) اعلان شو چي هغوی **غنی** ته رای ورکړی او **غنِي** په غوره توګه کولی شی ادعا وکړی چِي هغه دِ له درغليو ډکه ټاکنو کي شاوخوا (5) لکه رای تر لاسه کړی دی کوم چي په ډير سختی سره دخپل سيا ل عبد الله عبد الله سره په مخالفت مخامخ شو او ډير تريخ احساس وکړ له دی نه چي هغه دوکه شوی يا خپل بريا دﻻسه ورکړي دي .

په پای کي د پاچآ پلويانو اودهغه آسونه له واشنګتن اود نورو هيوادونو اود **نا تو** دغړو هيواد له پلازمينونو ځخه په دي بريا لي شو چي دوه جاه طلب افغا نی سيا ستوال کوم چي په خلکو کي د محبوبيت پايی نه لری دسازش دفورمول په نظر کی نيولو سره جوړ جاړی وکړ او عبد الله عبدالله ته په لنډ مها ل توګه د لمړی وزير مقام رامينځته کړ يعنی هغه مقام چی اشرف غنی هم په کلکه خپل سترګي پټي کړ .

په لنډه توګه دا د افغانستان د اوسني رژيم کرانيکل (تاريخچه) دی ﺑﻨﺮيوالي ټولني لدې امله سترګې پټې کړې چې دا په حقيقت کې هيڅ اهميت نلري چې څوک په کابل کې د ولسمشر په توګه هيواد اداره کوي ، ځکه چې اصلي ځواک د امريکا يي ځواکونو قوما ندانانو او د **غني** نږدې نږدې مرستياﻻنو په لاس کې دی .، دوی يې په استخباراتي کارونو کې روزلي او دوی يې د افغانستان ويرونکي جاسوس ادارو عصبي مرکزونو ته ليږدولي دي .

په يو ارام او مرتب ښی سره دهندوکش د دری اودغرو دلمنوله وادی ځخه اورګاډی په پف پف ښی سره په لسونو ملياردونو ډﻻر بار ليږدول يا په ساده ژبی سره دافغانستان حا کم نخبګا ن په دي مهال کي نهنګ لرل اود بلی خوا دآمريکي په اړخ يا بغل کي ځنی ټولګي او ګټه وړونکو طامع

ګروپونه له ناوړو اوشرير کړنو څخه يعنی له فحاشي څخه نيولی تر دمخدره موادو ًقاچاق کولو پوری ګټی پسی ګرځيده لکه هغسی چي په دي برخه کي روسيی په وار وار به ډاګه کړي چی د امريکي ميشته پو ځ په افغانستان کي د مخدره موادو په قاچاق کي لوی نقش او لاس لري .
البته چي په افغانستان کی دغه نوی په دوران رسيد لی اشراف اونخبګان دهيڅ يو تجار په څيرپرمخ نه دی تللی يا چي بدا شوی نه دي او تقريباً دوی له يوسره ټول په خا رجي هيوادونو لکه دوبی يا هر بل ځای کي لوټ کړ شوی ثروت ځای پرځای کړي او د فسا د ، بدِ ی اخيستو له لا ری څخه لکه د سرطانی ناروغی په شان دهيواد وينه يی زبيښيلی تر هغه چي دغه هيواد يی نړي ته ديو مفسد ملک په توګه ور پيژند لي دي .
د واشنګتن څارګر کوم چي په افغانستان کی د دغه روانه جنګ پلټنه کوي اوبيا دمتحده ايالاتو کنګرس ته راپور ورکوي هغه خپل لاسونه په نا هيلي بڼی سره پورته اچوی او اعتراف کوی چي هغه په دی (شل)کلن جنګ کی دهغه لګول شوی پيسی حساب نشي ورکولی کوم چي دامريکي په سلګونو مليونودلار په هوا کی ورک شوی ، شا يد دا ډول واکمنی د ټول پوځ او جا سوسی ادارو لپاره چي دخلکو له نظره ليری جنګونه اوبغاوتونو سره مبارزه کوی يو عام مسله وګڼل شي .
اوس ، دا ستا سو لپا ره د **غني** رژيم دی ,**جيشينکر** هيڅ دليل نه درلود چې په افغا نستا ن کې د تاوتريخوالي په اړه احسا سا تي شي .دا يومستند شوی واقعيت دی چې د **سي آی اې** لخوا روزل شوي غير رسمي مليشي ډلې او د **غني** د امنيت او دجاسوسي ادارو تر سيورې لاندې د افغانستان په ملکي وګړو داسې وحشي جنا يتونه کړي چې الفاظ يې نشي توضيح کولی.
او عجيبه خبره دا ده چې هندوستان د لاس په وينو سره د دې افغاني تزار سره د اړيکو په هکله کوم معيار نه لري .د ويلو سره سم ، ډهلي يا نه پوهيده چې په دې کلونو کې واقعيا څه پيښيږي او چيرې چې د وينې سيندونه راپورته شوي - يا ډ ير احتمال شتون لري ، دا د يو څه ناڅرګند ګټې ګټو له امله له پامه غورځيد لی.
په حقيقت کې ، له پيړيو راهيسې تاوتريخوالی د افغانانو د ژوند يوه برخه ده .لکه څنګه چې ولسمشر **بايډن** تيره اوونۍ يادونه وکړه ، چې دا هيواد پخپله هيڅکله متحد دولت نه و .حيرانوونکې ده ، ايا دا نه ده چې يو امريکايي ولسمشر به د افغانستان تاريخ وپيژني کوم چې د هند د بهرنيو چا رو وزير چې افغانستان ته ورنژدې دی نه پوهيږي؟
دموضوع مسله داده چې دا دتاوتريخوالي ګراف يا د"مشروعيت اړخ" له امله نه دی چې **غني** د موقتي حکومت درا تګ څخه انکار کوي ، مګر کله چې هغه د واک او لالچ او غوښتنو او امتيا زاتو سره چې ورسره مخ کيږي .(په هرصورت ، د دې "مشروعيت اړخ" په اړه د **جيشينکر** استدلال د **غني** له خولې څخه راخيستل شوی دی.) بد بختا نه ، په افغانستان کې د پنټاګون ځينې قوماندانانو **غني** وهڅاوه چې د دوی ګټو ګټې د هغه او د هغې د حلقې سره په ټکر کې دي.
په کابل کی د سيبه يا توطيه په دی بريا لی شو چي «بارک اوباما » او «دونالد ترامپ » له خپلو لارو څخه واړوی اما د بد چا نسی لپا ره «بايدن» دغه جنګ دخپل لاس داورغيو په شان ښه پيژني اوهغه يو ځل خپل ټول هلي ځلی تر سره کړي چي ددي جګړی د ناوړونکو څيوڅخه مخنوی وکړي حتی چي هغه په کال (2009) ديکشنبی په ورځ د (بارک اوباما) سره وليد چيری که هغه له دی لاری يا د دی جګړی له دوام څخه منصرف کړي (بايدن) دعا مه افکارو په مقابل کي ډير حساس شخص دی کو چي په کلکه يی له افغانستان څخه دخپل ځواکونو دايستلو په اړه خپل پريکړه تصويب کړ ......
دافغانستان نجات يو لنډمهاله حکومت ته په ګړندی ليږد کې قرار لري چې پکې طالبان شامل دي ، لکه څرنګه چې د دوحه تړون په اساس انګيرل شوي ، ترڅو دغه وحشي ، بې رحمه وينې توېدل ودريږي او خبرې اترې د سولې د روغې جوړې او د نوي مسودې لپا ره په سم ډول پيل شي .ا سا سي قانون د "مشروعيت اړخ" په ګوته کوي .
په داسې پروسه کې ، سيمه ايز دولتونه کولی شي د ا فغا نا نو سره مرسته وکړي ترڅو سولې او د خپلواکي حاکميت بيرته راګرځيدو په لور سخت سفر وکړي .اميد لري ، هندوستان به په چرګه کې د

*سپي په څیر چلند ودروي ځکه چې د شا نګهای همکاریو د بهرنیو چا رو وزیران راتلونکې اونۍ په دوشنبه کې سره ګوري .**چین** تاریخي نوښت لري چې کابل ته د شانګهای د همکارۍ لار پرانیزي .نور یې ولوله*

په ښکاره ډول ، په افغانستان کې کورنۍ جګړه ناګزیر نه ده .د دې دوه چنده داړ ترلاسه کولو لپاره ، نوی ډهلي باید د سپکاوونکي په توګه عمل کولو لپاره د هر ډول لالچ په وړاندې مقاومت وکړي او پرځای یې باید په کابل کې د لنډمهاله حکومت رامینځته کیدو وروسته سیمه ایزې اجماع ته د رسیدو لپاره د شانګهای همکاریو ملګرو سره ریښتینې همکاري وکړي.

جشینکر شاید لا هم پدې نه پوهیږي ، مګر د شانګهای همکارۍ دقیقا دیپلوماتیک وسیله ده چې د یوه مسول سیمه ایز لوبغاړي په توګه هندوستان مناسب ګټې په دې معنی چې د یو هد ف یا بیرغ لرونکي رینجر په توګه بې هد فه پا تې کید و له ځا یی امنیت او ثبات سره مرسته وکړي .

دلته پټ خیراتونه هم شتون لري ، ځکه چې د پاکستان سره همغږي کولو لپاره عالي فرصت شتون لري .هند وستان با ید پر ځا ن باور ولري چې دا په ځا نګړي ډول دا فغا نستا ن د مرګ او ویجاړونکي صد ما تو څخه د خلاصون لپاره مرسته کوي چې دا د پاچا ظاهرشاه له نسکوریدو و راهیسې په تیرو نیمو پیړیو کې پیښ شوی .

-- **په درناوی (26-07-2021)**